

Vergaderjaar 2020–2021

31 839

Jeugdzorg

Q

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID,
WELZIJN EN SPORT EN DE MINISTER VOOR
RECHTSBESCHERMING**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 december 2020

Hierbij informeren wij u over de recente ontwikkelingen in het jeugd-domein. De vijfde voortgangsrapportage van het programma Zorg voor de Jeugd¹ en de meest recente CBS-cijfers zijn bijgevoegd. Wij gaan tevens in op een onderzoek van Jeugdzorg Nederland over de financiële positie van jeugdzorgorganisaties.²

Het welzijn van kinderen in Nederland is over het algemeen hoog en een grote meerderheid (90%) geeft aan tevreden te zijn met zijn/haar leven.³ Dit is goed nieuws, maar we zien ook dat het niet met alle kinderen altijd goed gaat en dat het welzijn van kinderen soms onder druk staat, bijvoorbeeld bij kinderen en jongeren met een levenslange en levensbrede beperking. De coronacrisis maakt dit extra zichtbaar.

Zoals in eerdere brieven aan de Tweede Kamer aangegeven staat de jeugdhulpsector voor grote uitdagingen: continuïteit van specialistische zorg voor kinderen en jongeren staat onder druk, jeugdhulpwerkers ervaren een hoge werkdruk, veel aanbieders hebben het financieel moeilijk en gemeenten kampen met budgettaire knelpunten. Cliënten, professionals, aanbieders, gemeenten en Rijk werken nauw samen, onder meer in de stuurgroep Zorg voor de Jeugd, om deze uitdagingen aan te gaan en samen de zorg voor jeugd te verbeteren. Dit doen we via een driedelige aanpak:

¹ Ter inzage gelegd bij de Directie Inhoud.

² Commissiebrief: 2020Z19004.

³ <https://www.unicef.nl/nieuws/2020-09-03-nederland-op-nummer-1-in-onderzoek-naar-welzijn-van-kinderen>.

1) **Verbeteren van de dagelijkse praktijk:**

Door samen de programma's uit te voeren die we deze kabinetsperiode zijn gestart verbeteren we stap voor stap de praktijk voor kinderen, ouders en professionals.⁴

2) **Verbeteren van het jeugdhulpstelsel:**

Door de Jeugdwet aan te passen zorgen we voor meer continuïteit en stabiliteit in het zorglandschap. De wetsvoorstellen die in voorbereiding zijn richten zich op betere (regionale) samenwerking, steviger opdrachtgever- en opdrachtnemerschap, versterkt inzicht en toezicht en betere inkoopprocessen.

3) **Verbeteren van de financiële randvoorwaarden:**

Bij voorjaarsnota 2019 zijn extra middelen uitgetrokken voor de uitvoering van de Jeugdwet: € 420 miljoen in 2019, € 300 miljoen in 2020 en € 300 miljoen in 2021. We onderzoeken of gemeenten structureel meer budget nodig hebben voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet. De uitkomsten van dit onderzoek worden eind van dit jaar verwacht. De uitkomsten dienen als inbreng voor de komende kabinetsformatie. Vooruitlopend daarop heeft het kabinet besloten om de tijdelijke extra middelen voor Jeugdzorg ad € 300 miljoen op jaarbasis te verlengen tot en met 2022.

Hoofdpunten van deze brief:

- Alle betrokken instellingen spannen zich enorm in om jongeren en hun ouders zo goed mogelijk te ondersteunen, begeleiden en behandelen in deze tijd van corona (par. 1).
- De meest recente CBS-cijfers laten zien dat het jeugdhulpgebruik in de eerste helft van 2020 is gedaald (par. 2).
- In de uitvoering van het programma Zorg voor de Jeugd zijn bemoedigende stappen gezet (par. 3).
- Het in voorbereiding zijnde wetsvoorstel «verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen» hebben we deze zomer in consultatie gebracht. De reacties verwerken we in overleg met de betrokken partijen (par. 4).
- Gemeenten werken actief aan het verduidelijken van de reikwijdte van de Jeugdwet (par. 5.).
- Er zijn belangrijke stappen gezet in het opzetten van de landelijke expertisecentra voor specialistische jeugdhulp en de aanpak van eetstoornissen (par. 6).
- Het traject om tot vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen te komen is in volle gang (par. 7)
- We informeren u over de financiële situatie van gemeenten (par. 8).
- We geven aan hoe we nog openstaande moties en toezeggingen uitvoeren (par. 9).

1. Gevolgen COVID-19 voor jeugd, jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering

Kinderen en jongeren zijn gelukkig zelf minder kwetsbaar voor het coronavirus. De maatregelen tegen de verspreiding van het virus hebben grote impact op het leven van kinderen en jongeren en zeker ook voor kinderen en jongeren met een levenslange en levensbrede beperking. Zij worden beperkt in hun sociale contacten, kunnen minder sporten en bewegen, hebben minder fysiek onderwijs en zien hulp en ondersteuning zoals dagbesteding of dagbehandeling verminderen of zelfs wegvallen. Vooral het beperken van fysieke sociale contacten botst met de natuurlijke ontwikkelingsbehoeften van jongeren. Ook voor jongvolwassenen (18–27 jaar) is de impact groot. Waar dit normaal een periode is om een zelfstandig bestaan op te bouwen met veel (nieuwe) sociale contacten, is

⁴ Programma's: Zorg voor de Jeugd, Kansrijke Start, Geweld Hoort Nergens Thuis en Scheiden Zonder Schade.

dat nu minder makkelijk. Voor jongeren in een kwetsbare positie zijn de gevolgen vaak nog groter, bijvoorbeeld door armoede, leerachterstanden, een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt of spanningen in huis. Deze tijd vergt niet alleen veel van jongeren en hun ouders, maar van iedereen in het jeugddomein. Scholen, kinderopvang, wijkteams, jeugdhulpverleners, jeugdgezondheidszorg, jeugdhulpinstellingen, jeugdbescherming en jeugdreclassering zetten alles op alles om kinderen, jongeren en hun ouders zo goed mogelijk te ondersteunen, begeleiden en behandelen. Daarvoor verdienen zij een groot compliment, want hun werk is in deze coronatijd niet eenvoudig.

Lessons learned Jeugd

Om te leren van de aanpak van de eerste coronagolf heeft het kabinet afgelopen zomer met een groep van meer dan 100 deskundigen teruggekeken op de getroffen maatregelen. Organisaties uit het jeugddomein hebben de volgende lessen getrokken uit de aanpak tot aan de zomer:

- 1) Zorg dat de **basis voor het mentaal welbevinden van kinderen, jongeren en jongvolwassenen op orde** is door het gewone leven zo veel mogelijk door te laten gaan. Denk hierbij aan het openhouden van kinderopvang, (speciaal) onderwijs, sport, vrijetijdsbesteding, jongerenwerk, jeugdhulp, dagbesteding en dagbehandeling.
- 2) **Versterk het ontschotte, «community-based» werken.** Door de coronacrisis zijn professionals uit verschillende disciplines in het jeugddomein versneld samen gaan werken. Geadviseerd wordt om deze ontwikkeling te stimuleren.
- 3) **Samen zorgen voor meer draagvlak.** Geadviseerd wordt om beleid samen met jongeren vorm te geven. Jongeren kunnen op inhoud, toon en vorm als geen ander het beleid dat op hen gericht is helpen vormgeven, uitdragen en implementeren.

Het kabinet heeft deze lessen omarmd. Bij de maatregelenpakketten sinds de zomer is in het bijzonder gekeken naar het mentaal welbevinden van kinderen en jongeren. Zolang het veilig kan, gaat het gewone leven voor kinderen en jongeren tot 18 jaar door (onderwijs, sport, vrijetijdsbesteding). Ook voor kwetsbare jongeren geldt dat het gewone leven door moet gaan (speciaal onderwijs, jongerenwerk, jeugdhulp, zorg en ondersteuning). Voor jongvolwassenen (18+) is dit complexer gezien het risico op verspreiding van het virus. Het kabinet is in gesprek met jongerenorganisaties, jongerenwerkers, gemeenten, het veiligheidsberaad en het Nederlands Jeugdinstituut over hoe deze groep meer perspectief geboden kan worden.

Wij ondersteunen de oproep om meer ontschot samen te werken. Dit doen wij o.a. in de stuurgroep Zorg voor de Jeugd en Corona waar tientallen organisaties uit verschillende disciplines kortcyclisch samenwerken. Alle eerder gemaakte afwegingskaders, handreikingen, protocollen en Q&A's zijn – waar nodig – geactualiseerd en te vinden op www.nji.nl/coronavirus.

Deze coronaperiode onderstreept nogmaals het belang en de waarde van het betrekken van jongeren bij het vormgeven van beleid. Sinds afgelopen zomer zijn verschillende jongerenorganisaties actief betrokken bij bovengenoemde stuurgroep, met het ontwerpen van coronacampagnes gericht op jongeren, met het uitwerken van de doorbraakaanpak n.a.v. het advies van de werkgroep Halsema en denken ze creatief mee over hoe wij de jeugd perspectief kunnen bieden in coronatijd. Daarnaast spreken collega bewindspersonen met jongerenorganisaties verbonden aan Coalitie Y over onderwijs, de arbeidsmarkt, de woningmarkt, het klimaat en structurele jongereninspraak.

2. Voorlopige cijfers jeugdhulpgebruik, jeugdbescherming en jeugdreclassering eerste halfjaar 2020

Bij deze brief treft u de voorlopige⁵ CBS cijfers over het jeugdhulpgebruik, jeugdbescherming en jeugdreclassering in de eerste helft van 2020 aan. Verschillende zaken vallen op in de cijfers:

- Minder jongeren hebben jeugdhulp ontvangen (-2,7%): in de eerste helft van 2020 hebben 347.510 jongeren enige vorm van jeugdhulp ontvangen. Dat is een daling van ongeveer 9.500 jongeren ten opzichte van de eerste helft van 2019.
- Sterke daling gesloten jeugdhulp (-27%): in de eerste helft van 2020 verbleven er circa 1.400 jongeren in de gesloten jeugdhulp. Dit is een daling van 27% ten opzichte van dezelfde periode in 2019.
- Meer jongvolwassenen in pleeggezinnen (+50%): het aantal jongeren boven de 18 in de pleegzorg is in de eerste helft van 2020 met 50% gestegen ten opzichte van de eerste helft van 2019. Deze stijging is in lijn met de afspraak die we hierover hebben gemaakt tussen Rijk, VNG en Jeugdzorg Nederland.
- Minder verwijzingen door huisartsen (-28%): het aantal verwijzingen naar jeugdhulp van huisartsen is in de eerste helft van 2020 sterk gedaald ten opzichte van dezelfde periode in 2019. Deze ontwikkeling is in lijn met de daling van het aantal verwijzingen van huisartsen naar GGZ- of ziekenhuiszorg.
- Lichte stijging kindbeschermingsmaatregelen (+3%): Op 30 juni 2020 waren er in totaal 32.675 kindbeschermingsmaatregelen (3% meer dan op 30 juni 2019). In meer dan twee derde van de maatregelen betrof dit een ondertoezichtstelling en in 31% een voogdijmaatregel.
- Lichte daling jeugdreclasseringsmaatregelen (-1,6%): Op 30 juni 2020 waren er in totaal 5.755 jeugdreclasseringsmaatregelen van kracht. Dit is een daling van 1,6% ten opzichte van het aantal jeugdreclasseringsmaatregelen op 30 juni 2019.

Voor een volledig overzicht van de cijfers verwijzen wij u naar de bijgevoegde rapportages van het CBS. De cijfers zijn hoopgevend. Doordat pleegjongeren (veel) vaker ook na hun 18^e in het pleeggezin verblijven kunnen ze zich beter voorbereiden op zelfstandigheid. Ook de sterke daling van het aantal gesloten plaatsingen ligt in lijn met de doelen van de Jeugdwet en het programma Zorg voor de Jeugd. Sommige fluctuaties zullen (deels) in verband staan met de maatregelen tegen het coronavirus. Zo is het mogelijk dat het aantal verwijzingen van huisartsen een sterke daling vertoont, omdat huisartsen in deze periode minder kinderen en jongeren hebben gezien. Ook is het mogelijk dat er onzuiverheden in de data zitten wegens de coronacrisis.⁶

3. Voortgang Programma Zorg voor de Jeugd

Bijgevoegd treft u de vijfde voortgangsrapportage van het programma Zorg voor de Jeugd aan. Uit de voortgangsrapportage blijkt dat ook in deze tijd van corona hard is gewerkt om de zorg voor jeugd te verbeteren.

⁵ Het CBS stelt de definitieve cijfers over 2020 op 30 april 2021 vast o.b.v. later aangeleverde data door jeugdhulpaanbieders. De ervaring leert dat deze cijfers meestal grofweg 5% hoger uitvallen.

⁶ Om jeugdhulpaanbieders gedurende de coronacrisis financieel te ondersteunen zijn door het Rijk en gemeenten regelingen getroffen. Daardoor mochten facturen worden ingediend zonder dat hier een meetbare hulpverleningsprestatie tegenover stond. Sommige aanbieders hebben aan hun declaraties ook hun dataleveringen voor de beleidsinformatie gekoppeld. Dit veroorzaakt een overschatting van het jeugdhulpgebruik (declaraties die zijn ingediend zonder hulp te leveren).

De stuurgroep Zorg voor de Jeugd⁷ signaleert de volgende positieve ontwikkelingen:

- Er is steeds meer aandacht voor het verbeteren van de toegang en de borging van de vijf basisfuncties van lokale teams. Verschillende regio's werken, met ondersteuning van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ), aan de verbetering van wijkgericht werken en versterking van het gewone leven.
- We zien een groeiende beweging van professionals die steeds beter samenwerken om hulp aan kinderen en jongeren te verbeteren. Professionals uit onderwijs, jeugdhulp en zorg werken en leren samen in «communities of practice» van ondersteuningsprogramma Met Andere Ogen. Een ander mooi voorbeeld zijn de gedragswetenschappers die in «mastermindsessies» nadenken over de dilemma's van gesloten jeugdzorg, zoals: hoe weeg je het opheffen van een onveilige situatie af tegenover de schadelijke effecten van een uithuisplaatsing of gesloten plaatsing? Maar denk ook aan K-EET en Netwerk 16–27. En het initiatief van het kabinet en de VNG om 10.000 professionals in 45 grote gemeenten te trainen in de zogenoemde «doorbraakmethode».⁸
- Er is een beleidsvoorstel voor meer maatwerk voor onderwijszorgarrangementen en een vervolgaanpak van het thuiszitterpact ontwikkeld.⁹
- Het onderzoek naar de lessen van de regionale pilots jeugdbescherming is afgerond en op basis daarvan wordt eind dit jaar een kaderstellend scenario voor effectieve jeugd- en gezinsbescherming opgeleverd.¹⁰
- De VNG, Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ) en het Rijk hebben afspraken gemaakt over een doorbraakaanpak om voor kinderen met een kinderbeschermingsmaatregel tijdig jeugdbescherming en passende jeugdhulp te organiseren. Dit naar aanleiding van de «Voortgangsrapportage kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd» van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en de Inspectie Justitie en Veiligheid.
- Gemeenten hebben een Norm voor Opdrachtgeverschap vastgesteld. Hierbij spreken gemeenten als collectief af waaraan de samenwerking binnen regio's moet voldoen en wanneer er sprake is van kwalitatief goede samenwerking. Wij zijn met gemeenten in gesprek over de bijdrage die dit kan leveren aan een betere organisatie van (specialistische) jeugdhulp.

Passende zorg en ondersteuning voor kinderen en jongeren met een levenslange en levensbrede beperking

Om kinderen en jongeren met een beperking tijdig te voorzien van passende hulp werken wij samen met cliëntorganisaties aan een ondersteunend instrument voor gemeenten en cliënten om de toegang te verbeteren. Dit instrument sluit aan op het KPMG-onderzoek «*Basisfuncties voor lokale teams in kaart*»¹¹. Met de VNG is besproken dat dit onderwerp ook via het verbetertraject toegang sociaal domein onder de aandacht van gemeenten kan worden gebracht.

Er wordt gewerkt aan een inhoudelijk programma van eisen voor een integrale afweging. Dit wordt via drie routes uitgewerkt. In de eerste helft van 2021 worden de eerste twee routes uitgewerkt: ondersteuningsaanbod voor medewerkers toegang (doel: concrete handvatten) en een

⁷ Bestaande uit: cliëntenorganisaties, beroepsverenigingen, de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd, de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de ministeries van OCW, JenV en VWS.

⁸ Kamerstukken II 2020–2021 34 477, nr. 73.

⁹ Kamerstukken II 2020–2021: 2020Z21076.

¹⁰ Kamerstukken II 2020–2021 31 839, nr. 749.

¹¹ <https://voordejeugd.nl/nieuws/basisfuncties-voor-lokale-teams-kaart/>.

zelfscan voor gemeenten (doel: vinden mogelijke struikelblokken en praktische oplossingen). In de tweede helft van 2021 volgt de derde route: het programma van eisen wordt geïntegreerd in de doorontwikkeling van de basisfuncties van lokale teams (doel: structureel wegnemen van knelpunten). De Tweede Kamer zal begin 2021 het advies ontvangen en via de reguliere voortgangsrapportages Zorg voor de Jeugd (de volgende rapportage ontvangt u in juni 2021) worden geïnformeerd over de uitwerking van de drie routes.

Voor een volledig overzicht van alle acties en resultaten verwijzen wij u naar bijgevoegde voortgangsrapportage.

Tegelijkertijd wordt in de rapportage geconstateerd dat er nog veel werk is te verrichten: kinderen, jongeren en ouders ontvangen nog te vaak niet (tijdig) passende hulp en professionals ervaren nog teveel administratieve lasten en kunnen niet altijd de hulp en ondersteuning bieden die ze nodig achten. Ook hebben de maatregelen tegen het coronavirus grote impact op de uitvoering van het programma, aangezien bijeenkomsten niet door konden gaan en betrokken partijen tijd hebben moeten steken in het implementeren van de maatregelen (zoals bijvoorbeeld het omgaan met bezoeksregelingen). Desondanks blijven alle partijen zich inzetten om de praktijk voor kinderen, jongeren, (pleeg)ouders, professionals, jeugdhulp-aanbieders en gemeenten steeds merkbaar en meetbaar beter te maken.

4. Verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugd

De evaluatie van de Jeugdwet¹², rapportages van de Transitie Autoriteit Jeugd¹³, een rapport over de knelpunten bij jeugdhulp in het strafrechtelijk kader¹⁴, recente onderzoeken naar de financiële positie van specialistische aanbieders¹⁵ en recente ervaringen in de praktijk laten zien dat zich in de uitvoering knelpunten voordoen die naar het oordeel van het kabinet om aanpassingen vragen in het jeugdstelsel. Bij brieven van 20 maart jl.¹⁶ en 17 juni jl.¹⁷ hebben we de Tweede Kamer hierover uitgebreid geïnformeerd. We hebben een wijziging van de Jeugdwet in voorbereiding die zich richt op:

1) *Versterken opdrachtgeverschap gemeenten*

Het is nodig dat gemeenten hun gezamenlijk opdrachtgeverschap als regio versterken door betere regionale samenwerking om zo de kwaliteit en continuïteit van de zorg aan kinderen beter te borgen. In het wetsvoorstel wordt geregeld dat gemeenten binnen de jeugdhulp-regio's een samenwerkingsverband oprichten voor het op basis van een regiovisie organiseren van specialistische jeugdhulp. Ook bepalen we waarover er bovenregionale afstemming nodig is.

2) *Versterken toegang*

Uit het KPMG-onderzoek «*Basisfuncties voor lokale teams in kaart*» komen vijf basisfuncties en bijbehorende centrale inzichten naar voren. Om te komen tot een betere toegang tot jeugdhulp door versterking van onder meer de lokale teams, is het van belang om deze functies en inzichten daadwerkelijk lokaal te borgen. In het wetsontwerp is een

¹² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/01/30/rapport-eerste-evaluatie-jeugdwet>.

¹³ Zie: <https://www.pianoo.nl/nl/rapportages-transitie-autoriteit-jeugd-taj>
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/jaarverslagen/2018/12/19/vierde-jaarrapportage-transitie-autoriteit-jeugd>.

¹⁴ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/09/tk-voortgang-aanpak-jeugdcriminaliteit>.

¹⁵ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z20221&did=2020D43458.

¹⁶ Kamerstukken 2019–2020 31 839, nr. 723.

¹⁷ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 730.

delegatiebepaling opgenomen waarmee een toegangsplan verplicht kan worden gesteld.

3) *Versterken governance bij aanbieders*

We gaan in de Jeugdwet, naast de al bestaande eis van een openbare jaarverantwoording, een aantal eisen stellen aan goed bestuur van jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen ten behoeve van een beter systeem van intern en extern toezicht op de bedrijfsvoering (een onafhankelijk intern toezichthouder en een transparante financiële bedrijfsvoering). De eisen aan goed bestuur voor jeugdhulpaanbieders zullen zoveel mogelijk gelijk zijn aan de eisen die worden gesteld aan zorgaanbieders in de Zvw en Wlz.

4) *Versterken inzicht en toezicht*

De taken van de Jeugdautoriteit gaan we wettelijk verankeren, om het inzicht in de ontwikkeling van het jeugdhulplandschap te vergroten. Dat maakt het makkelijker voor gemeenten en regio's om te sturen. We regelen dat toezicht wordt gehouden op de naleving van governance verplichtingen van aanbieders. Bovendien willen we meer inzicht in de naleving van wettelijke taken van gemeenten en jeugdregio's om regie en samenhang in de zorg voor jeugdigen te organiseren en de transformatie te faciliteren.

Planning

De voorgenomen wijziging van de Jeugdwet (*wetsvoorstel verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen*) is afgelopen zomer in internetconsultatie gebracht en aan een aantal adviesorganen voorgelegd. De reacties liggen in lijn met de eerdere signalen van de betrokken partijen. Er is steun voor het doel om de beschikbaarheid van de zorg voor jeugd te verbeteren. Over de uitwerking lopen de reacties uiteen. Kort gezegd vinden gemeenten het wetsvoorstel op bepaalde onderdelen te verstrekkend en gedetailleerd, terwijl aanbieders het voorstel niet ver genoeg vinden gaan. Organisaties van cliënten en professionals vragen de bedoeling voor de praktijk – wat betekent het voor cliënten en professionals – te verhelderen. We danken alle respondenten voor hun reactie en suggesties om het wetsvoorstel te verbeteren. De reacties en adviezen vragen om nadere uitwerking en waar nodig om bijstelling van het wetsvoorstel. Daarover zijn we in gesprek met de betrokken partijen, met als doel een uitvoerbaar en effectief wetsvoorstel om de beschikbaarheid van de zorg voor jeugd te verbeteren dat op maximaal draagvlak kan rekenen van de uitvoerende partijen. Vervolgens zal na besluitvorming in de ministerraad de Raad van State om advies worden gevraagd. Na advisering door de Raad van State kan het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Doorontwikkeling Jeugdautoriteit

De doorontwikkeling van de Jeugdautoriteit is in volle gang. Zo is het Instellingsbesluit Jeugdautoriteit in september jl. geplaatst in de Staatscourant¹⁸. Dit besluit geeft de Jeugdautoriteit de taak om de continuïteit van jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering te bevorderen. Daarvoor analyseert en signaleert de Jeugdautoriteit continuïteitsrisico's op organisatie- en op stelselniveau. Op basis daarvan deelt de Jeugdautoriteit gevraagd en ongevraagd bevindingen met gemeenten, aanbieders en het Rijk; de Jeugdautoriteit monitort indien nodig afspraken tussen deze partijen en adviseert in een uiterst geval over tijdelijke liquiditeitssteun. Ook deelt de Jeugdautoriteit bevindingen met het Rijk omtrent beleid of de inzet van bestuurlijke maatregelen, voor zover dit betrekking heeft op zorgcontinuïteit.

¹⁸ Kamerstukken II 2020–2021 31 839, nr. 750.

Daarnaast legt dit besluit vast dat de Jeugddautoriteit zich onafhankelijk en onpartijdig opstelt ten aanzien van de positie en de belangen van gemeenten, aanbieders, de VNG, de BGZJ en het Rijk. Zo voeren we de motie Voordewind c.s. uit over een heldere positionering van de Jeugddautoriteit¹⁹.

Early Warning System

Daarnaast is het Early Warning System van de Jeugddautoriteit in opbouw. Het Early Warning System bevat financiële data en informatie over specialistische jeugdzorgaanbieders. De Jeugddautoriteit heeft op basis van deze informatie en de uitkomsten uit het onderzoek «Stand financiële gezondheid jeugdhulpaanbieders»²⁰ een «Verdiepingsonderzoek stand financiële gezondheid jeugdhulpaanbieders» uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn in oktober jl.» gepubliceerd.²¹ De uitkomsten van dit rapport zijn voor specialistische aanbieders vergelijkbaar met het eerder genoemde rapport van Jeugdzorg Nederland. Verder voert de Jeugddautoriteit opnieuw een algemeen onderzoek uit naar de financiële positie van specialistische aanbieders, wat wij later dit jaar zullen delen met de Tweede Kamer. Ook vindt sinds oktober jl. het *trendoverleg EWS* plaats tussen de Jeugddautoriteit, de VNG, de BGZJ, de IGJ en ministeries van VWS en JenV. In dit overleg delen en bespreken deze partijen maandelijks de landelijke trends, signalen en ontwikkelingen in relatie tot de beschikbaarheid van jeugdhulp, kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.

Verder werken wij met de VNG en de BGZJ aan het convenant continuïteit jeugdhulp. In dit convenant is aandacht voor de rol en bevoegdheden van de Jeugddautoriteit en – in het verlengde hiervan – goed opdrachtgeverschap en goed opdrachtnemerschap. Met dit convenant geven wij invulling aan de motie Voordewind c.s. over het borgen van stevige bevoegdheden van de Jeugddautoriteit in het convenant met VNG en BGZJ.²² Wij streven ernaar om dit convenant eind dit jaar te kunnen vaststellen met de VNG en de BGZJ.

5. Reikwijdte jeugdhulp

Per brief van 29 juni jl.²³ heeft de Minister van VWS de Tweede Kamer toegezegd onderzoek te zullen doen naar de duiding van het succes van enkele gemeenten van wie bekend is dat zij successen boeken bij de transformatie van de jeugdhulp. Dit toegespitst op het vlak van toegang en inkoop.

De omschrijving van de jeugdhulpplicht in de Jeugdwet biedt ruimte aan gemeenten om maatwerk te kunnen leveren en te kunnen doen wat nodig is om kwetsbare kinderen en gezinnen te ondersteunen. Zowel het expertiseteam van de VNG als het onderzoek van JB Lorenz²⁴ geven aan dat het invullen van de jeugdhulpplicht van gemeenten vraagt dat zij lokaal keuzes maken en die vertalen in instructie/aansturing van de praktijk om écht te doen wat nodig is en dus soms ook dingen niet te doen. De Jeugdwet biedt hiervoor voldoende ruimte. Het landelijk «dichtregelen» van de jeugdhulpplicht heeft daarom niet de voorkeur van het expertiseteam van de VNG. Een aantal gemeenten maakt die keuzes al

¹⁹ Kamerstukken II 2019–2020, 35 300 nr. 119.

²⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, kamerstuk 31 839, nr. 699.

²¹ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z20221&did=2020D43458.

²² Kamerstukken II 2019–2020, 31 839, nr. 741.

²³ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 745.

²⁴ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 730.

en boekt zo successen in hun jeugdbeleid. Het toegezegde verdiepende onderzoek naar de aanpak in deze gemeenten – dat inmiddels is gestart – moet meer helderheid geven over de wijze waarop gemeenten met de jeugdhulpplicht omgaan en de keuzes die zij kunnen maken om de druk op de jeugdhulp te verminderen. Resultaten worden begin 2021 verwacht. Onderzocht worden o.a. de uitvoeringspraktijk van Utrecht, Deventer, Zaltbommel en Midden-Groningen. Meer inzicht in de aanpak van die gemeenten kan helpen om de benodigde scherpe keuzes te maken bij de lokale invulling van de jeugdhulpplicht.

6. Expertisecentra en aanpak eetstoornissen

Stand van zaken expertisecentra jeugdhulp²⁵

Acht coördinerende gemeenten zijn hard aan de slag met de opzet van expertisecentra voor kinderen met meervoudige problematiek. Voor de jeugdregio's in de provincie Limburg heeft Roermond de taak opgepakt om als coördinerende gemeente op te treden en een expertisecentrum op te zetten. Samen met expertteams, professionals en ervaringsdeskundigen wordt binnen elk bovenregionaal expertisecentrum gekeken waar de zorg voor een jeugdige vastloopt en wat ervoor nodig is om dat op te lossen. Inmiddels is het eerste expertisecentrum, samen met de partijen in de regio, aan de slag. Om regio's te ondersteunen bij de opzet van het expertisecentrum is onder leiding van de Landelijk Ambassadeur Oppakken en Leren van Casuïstiek een netwerk gestart met de projectleiders van de expertisecentra. Hierin wordt gewerkt aan een kwaliteitsmonitor en de leer- en kennisfunctie. Daarnaast wordt van elkaar geleerd, bijvoorbeeld hoe vraag en aanbod in de regio het beste inzichtelijk gemaakt kunnen worden. Zoals toegezegd ontvangt de Tweede Kamer in het voorjaar van 2021 een uitgebreide brief met de stand van zaken over de expertisecentra jeugdhulp.

Aanpak eetstoornissen

Binnen de ketenaanpak eetstoornissen (K-eet) zijn inmiddels twee regionale netwerken gerealiseerd. Professionals werken in deze netwerken domein-overstijgend samen in de aanpak van casuïstiek. Daarnaast worden in november regioscans afgerond. Deze regioscans maken inzichtelijk wat er in regio's nodig is op het gebied van scholing en zorgaanbod om de zorg rondom eetstoornissen te verbeteren. Ook wordt op dit moment onderzocht hoe beschikbare data kunnen helpen bij betere en vroegere signalering van eetstoornissen en wordt gewerkt aan een «webbased tool» die patiënten, ouders en professionals eenvoudig toegang geeft tot betrouwbare en actuele informatie over eetstoornissen. Tot slot is afgelopen zomer de leidraad rond het voorkomen, verminderen en toepassen van dwangvoeding afgerond. Deze leidraad biedt een belangrijk handvat voor professionals in het streven naar het voorkomen van dwangvoeding én het zorgvuldig toepassen daarvan, indien noodzakelijk, om ernstig gevaar, tot overlijden toe, te voorkomen. Deze leidraad wordt verspreid onder zorgprofessionals. Ook wordt er met de IGJ en beroepsverenigingen gesproken over hoe de implementatie van de leidraad binnen de sector verder gestimuleerd kan worden. Zoals eerder aan de Tweede Kamer gemeld heeft het programma van K-eet een looptijd van 3 jaar. Een tussenevaluatie vindt plaats aan het einde van ieder jaar. Volgend voorjaar ontvangt de Tweede Kamer de eerste tussenevaluatie. Rondom pro-anorexia en het tegengaan daarvan wordt dit jaar, samen met veldpartijen, een actieagenda opgezet. De

²⁵ Met een amendement (19 sep 2019) van de leden Klaver en Westerveld is structureel € 26 mln. beschikbaar gekomen voor de realisatie van expertisecentra jeugd.

bewustwording van professionals, ouders én patiënten met een eetstoornis over de gevaren van pro-anorexia is daar onderdeel van. In het voorjaar van 2021 wordt de Tweede Kamer hierover geïnformeerd. Hiermee geven wij uitvoering aan de motie van Graaf c.s. over dit onderwerp.²⁶

7. Jeugdbescherming

In de Kamerbrief «Perspectief voor de Jeugd» (20 maart 2020) is geschetst dat de huidige inrichting van de jeugdbescherming complex is en dat de werkwijzen van de betrokken instellingen niet goed op elkaar aansluiten. Daarnaast ontvangen gezinnen en kinderen die dit het hardste nodig hebben niet altijd tijdig passende hulp. De afgelopen periode zijn daarom verschillende maatregelen in gang gezet om deze knelpunten voor zowel de korte al de lange termijn weg te nemen.

Op de korte termijn: beleidsreactie tussenrapportage vervolgtoezicht inspecties «Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd

Op 15 oktober jl.²⁷ hebben wij de Tweede Kamer de beleidsreactie toegezonden naar aanleiding van de voortgangsrapportage van de inspecties IGJ en IJenV over de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering. De constatering van de inspecties zijn duidelijk en geven ons reden tot zorg. Ondanks de goede stappen die er voor de lange termijn gezet zijn, zijn er op de korte termijn nog steeds kinderen die wachten op een jeugdbeschermer/jeugdreclasserder en/of de noodzakelijke jeugdhulp die nodig is in de uitvoering van het gedwongen kader. Een doorbraak is dan ook noodzakelijk. Met instemming en draagvlak van het veld hebben we in eerdergenoemde beleidsreactie een hoog ambitieniveau neergezet. De gemeenten en instellingen zijn direct gestart met de doorbraakaanpak en dit loopt nu. Dit houdt in dat onder regie van de verantwoordelijke gemeenten de lokale teams, zorgaanbieders en GI's per kind dat wacht afspraken maken om snel jeugdbescherming/jeugdreclassering en/of noodzakelijke jeugdhulp te organiseren. Zoals in de beleidsreactie is opgenomen monitoren wij met de VNG en de branches de voortgang van deze doorbraakaanpak. Met de inzet van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ) wordt geleerd van de casuïstiek om te komen tot tijdige jeugdhulp en deze doorbraakaanpak op het niveau van de uitvoering, op het niveau van samenwerking en op het niveau van ons systeem. Daarnaast toetsen de inspecties op dit moment of de doorbraakaanpak in alle regio's is gestart. Vervolgens monitoren de inspecties periodiek en op maat of deze aanpak leidt tot het gewenste resultaat.

Met de doorbraakaanpak geven wij mede uitvoering aan de motie van de leden Westerveld, Van der Graaf en Van den Berge²⁸ waarin wordt gevraagd om in kaart te brengen hoe het mogelijk is dat er vaak geen tijdige hulp op gang komt voor kinderen met ondertoezichtstelling na vermoedens van seksueel geweld en op korte termijn te komen met een plan van aanpak om dit te verbeteren. Ook de motie van de leden Van den Berge en Westerveld²⁹ over hoe het aanbod van jeugdhulp kan worden geoptimaliseerd, waardoor gezinsproblemen snel worden onderkend, aangepakt en gede-escaleerd, zodat de oplegging van spoedmaatregelen zo veel mogelijk kan worden teruggedrongen, willen wij op deze wijze invoeren. Tot slot geven wij met de door ons ingezette doorbraakaanpak

²⁶ Kamerstukken II 2019–2020 31 015, nr. 198.

²⁷ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 749.

²⁸ TK 31 015, nr. 199.

²⁹ TK 35 470 VI, nr. 9.

uitvoering aan de motie van het lid Wörsdörfer³⁰ waarbij gemeenten en instellingen de effectiviteit van de genomen beschermingsmaatregelen bij gaan houden en daarbij een zelfregulerend systeem optuigen.

Op de lange termijn: Vereenvoudiging jeugd- en gezinsbescherming

Om te komen tot een effectieve jeugd- en gezinsbescherming worden in laatstgenoemde Kamerbrief scenario's geschetst voor een effectievere ondersteuning van kinderen en gezinnen bij veiligheidsvraagstukken. Wij hebben in gedeeld opdrachtgeverschap met de VNG een kwartiermaker aangesteld, met de opdracht om op basis van de geschetste scenario's te komen tot een toekomstscenario, een beoordelingskader ter toetsing van dit scenario en een advies over de vervolgaanpak, waarin toegewerkt wordt naar een eenvoudiger en effectiever stelsel van jeugd- en gezinsbescherming.

Begin 2021 zullen wij de Tweede Kamer informeren over het opgeleverde scenario, het beoordelingskader en de vervolgaanpak die wij voor ogen hebben.

Internationale verkenning

Om inzichten en inspiratie op te doen voor onze Nederlandse discussie over het jeugdbeschermingsstelsel hebben wij het NJi gevraagd in kaart te brengen hoe het stelsel in andere landen georganiseerd is. Het NJi heeft gekeken naar de stelsels, wetgeving en praktijk van de jeugdbescherming in Duitsland, Denemarken en Zweden. Deze drie landen liggen dicht bij Nederland qua cultuur en geografie, maar er zijn ook interessante verschillen te zien in de manier waarop de jeugdbescherming georganiseerd is. In de drie landen is sprake van een meer gezinsgerichte benadering, kan hulp en jeugdbescherming in één hand gaan, zijn organisaties herkenbaar en is het systeem eenvoudiger en uitlegbaar. Dit zijn waardevolle inzichten die ons inspireren en aan het denken zetten. Tegelijkertijd zien wij dat ook in het buitenland de discussie over het stelsel van jeugdbescherming niet afgerond is en ook daar onderhevig is aan nieuw inzichten en ontwikkelingen. De inzichten uit het buitenland zijn samengebracht in een quickscan en beschikbaar gesteld aan de kwartiermaker voor het toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming.³¹ Met de quickscan hebben wij uitvoering gegeven aan een motie van de leden Bergkamp en van der Staay over hoe het feitenonderzoek en de rechterlijke toets in andere landen is vormgegeven³².

Pilots jeugdbescherming

De zes pilots jeugdbescherming experimenteren met een nieuwe werkwijze en laten ieder op hun eigen manier zien waar kansen (en knelpunten) liggen om de samenwerking in de jeugdbescherming te verbeteren. Het Athena-Instituut van de VU Amsterdam heeft de pilots onderzocht en gekeken naar de randvoorwaarden die nodig zijn om tot geïntegreerde vormen van samenwerking te komen. Dit onderzoek is gepubliceerd op de website van Zorg voor de Jeugd³³. De uitkomsten vormen waardevolle input voor het toekomstscenario jeugd- en gezinsbescherming.

³⁰ TK 31 016, nr. 206.

³¹ <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Jeugdbescherming-Inzichten-uit-Duitsland-Denemarken-en-Zweden>.

³² TK 35 300, nr.116.

³³ www.voordejeugd.nl/onderzoek-athena-instituut-naar-de-jeugdbeschermingspilots.

Wij gaan in gesprek met de pilots jeugdbescherming om te bezien op welke wijze zij eventueel als proeftuin verder kunnen bijdragen aan de doorontwikkeling en totstandkoming van het toekomstscenario.

Nieuwe doelstellingen Raad voor de Kinderbescherming

Per brief van 28 november 2019³⁴ is de Tweede Kamer gemeld dat het terugbrengen van de wachtlijsten bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) deels wordt beïnvloed door interne beperkingen en deels door problemen in de keten.

Ten aanzien van de keten is het hierboven toegelichte traject naar effectieve jeugd- en gezinsbescherming ingezet, dat ook beoogt de taken van de RvdK effectiever te maken.

De RvdK zet ondertussen zelf ook in op verbeteringen. Hiervoor is – zoals de Tweede Kamer eerder is bericht – een nieuwe doelstelling geformuleerd. Het uitgangspunt hiervan is een structurele verbetering van de totale doorlooptijd. Voor kinderen, ouders en ketenpartners is de totale doorlooptijd van de RvdK immers van belang: vanaf het moment dat een verzoek tot onderzoek binnenkomt tot het moment dat het advies aan cliënten en de rechterlijk macht dan wel OM gegeven wordt.

Het terugbrengen van de doorlooptijd van de RvdK vergt een meerjarige inspanning, ondersteund door een programmadirectie. De RvdK werkt er in de periode 2020–2022 naartoe dat beschermingsonderzoeken gemiddeld binnen 56 dagen (in plaats van de gemiddelde doorlooptijd in 2019 van 90 dagen), en gezag- en omgangsonderzoeken gemiddeld binnen 85 dagen (in plaats van de gemiddelde doorlooptijd in 2019 van 153 dagen) worden afgerond. Deze termijnen zijn nodig om alle benodigde stappen adequaat uit te voeren om tot rekest of advies aan de rechterlijke macht te komen: de intake en administratieve handelingen, beoordeling van de casuïstiek, gesprekken met kinderen, ouders en het netwerk van het kind, het bevragen van informanten en hierover rapporteren, omkleed met zorgvuldigheidsbeginselen zoals hoor- en wederhoor, inzage en multidisciplinaire beoordeling. Overigens geldt dat beschermingsmaatregelen voor kinderen die in een acuut onveilige situatie verkeren direct worden ingezet, zoals ook blijkt uit een verantwoordingsonderzoek 2019 van de Algemene Rekenkamer.

De RvdK neemt binnen zijn invloedgebied verantwoordelijkheid voor de kinderen die wachten op een kinderschermingsonderzoek en over wie dus nog geen advies is uitgebracht. Geborgd is dat bij de betrokken ketenpartners altijd zicht is op de veiligheid van het kind en de RvdK deze afspraken kent en deze op risico's kan prioriteren.

Beleidsdoorlichtingen jeugdbescherming en Raad voor de Kinderbescherming

In zijn brief van 12 september 2019³⁵ heeft de Minister voor Rechtsbescherming de Tweede Kamer geïnformeerd over de voor 2020 geplande beleidsdoorlichting van de Raad voor de Kinderbescherming. Deze beleidsdoorlichting van artikel 34.1 zou tezamen met de beleidsdoorlichting van artikel 34.5 (jeugdbescherming, het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen en de BES Voogdijraad) in het 4de kwartaal van 2020 worden aangeboden.

Mede als gevolg van het Coronavirus hebben deze beleidsdoorlichtingen vertraging opgelopen. De beleidsdoorlichtingen zijn inmiddels in een

³⁴ 2019Z23491.

³⁵ Kamerstukken II, 2018–2019, 33 199, nr. 31.

vergevorderd stadium en zullen in het eerste kwartaal van 2021 alsnog aan de Tweede Kamer worden toegezonden.

Klacht en tucht

Vanuit het actieplan verbetering feitenonderzoek werken de RvdK, VT en de Gl's samen met het AKJ aan concrete handvatten om hun klachtenprocedures te verbeteren. Hierbij worden de formele en informele klachtenprocedures bij de RvdK, VT en de Gl's onderzocht. Gekeken wordt naar de klachtafhandeling, zowel vanuit het cliënten- als het professionele perspectief, naar verschillen tussen en binnen organisaties en de verbeterpunten.

De verwachting is dat dit traject eind 2020/begin 2021 resultaten zal opleveren, waarmee de organisaties in 2021 aan de slag gaan.

In opdracht van Jeugdzorg Nederland heeft Van Montfoort onderzoek gedaan naar de aanpak van het klachtgedrag van veelklagers. Van Montfoort onderzocht op welke wijze de belasting op instelling en professional kan worden verminderd en hoe een Gl ervoor kan zorgen dat lastig klaaggedrag van cliënten zo min mogelijk impact heeft op het werk, de professionals en de Gl. De bevindingen van dit onderzoek zullen helpend zijn bij het verder stroomlijnen van het klacht- en tuchtrecht.

In de praktijk zien we dat een groep cliënten zowel klaagt bij de betreffende instelling als een tuchtrechtprocedure start bij het SKJ. Het tuchtrecht heeft echter een ander doel (kwaliteit van de beroepsuitoefening te bevorderen en bewaken) en is niet bedoeld als hoger beroep bij klachten. Echter, in de praktijk lijken de klacht bij de Gl en de tuchtrechtzaken bij SKJ vaak over dezelfde gebeurtenis(sen) te gaan en lijkt een tuchtrechtzaak vaker voort te komen uit onvrede over de genomen besluiten dan over het professionele handelen an sich.

Het SKJ heeft de afgelopen periode al stappen gezet met de inrichting van een «voorportaal» voor een vroegtijdige selectie op de ontvankelijkheid van een klacht. Daarnaast heeft Nivel i.s.m. hogeschool Leiden en Universiteit Leiden in opdracht van het SKJ een onderzoek uitgevoerd naar het functioneren van het tuchtrecht en de wijze waarop het heeft bijgedragen aan de kwaliteit van het functioneren van jeugdprofessionals. Dit onderzoek verschijnt eind november en zal belangrijke input vormen voor de gesprekken tussen de Ministeries VWS en JenV en het SKJ bestuur om te bezien op welke wijze het tuchtrecht meer kan worden gestroomlijnd met het klachtrecht.

Begin 2021 zullen we een bijeenkomst organiseren met de relevante stakeholders van de bovengenoemde acties om tot een nadere afstemming te komen en de kaders voor het vervolg te bepalen.

Agressie en geweld

Bedreiging van en agressie en geweld tegen (jeugd)hulpverleners – of dit nu op sociale media is of daarbuiten – is volstrekt onacceptabel en heeft daarom onze aandacht. Eind 2019 is met Facebook afgesproken dat er een apart kanaal wordt gemaakt wat gebruik kan worden als «meldpunt» om effectiever berichten van dit medium verwijderd te krijgen. Vooralsnog heeft deze afspraak helaas geen gestalte kunnen krijgen als gevolg van corona. Uit de pilot bij jeugdbescherming Amsterdam blijkt wel dat de samenwerking met Facebook goed is en dat zaken desgevraagd snel van Facebook worden gehaald. Voorts wordt aan de arbeidsmarkttafel samen met professionals uit de jeugdzorg gezocht naar best practices als het

gaat om het voorkomen van agressie en geweld. Samen met Jeugdzorg Nederland wordt bekeken welke opties er zijn voor het beleggen van een «tafel» speciaal voor de aanpak van agressie en geweld.

8. Financiën

Financiële afspraken rondom corona

Het is van belang dat kinderen, jongeren en ouders tijdig passende hulp ontvangen, en snel en goed geholpen worden met hun problemen, ook gedurende de coronacrisis. Daartoe is het volgende afgesproken met de VNG:

- Het Rijk compenseert gemeenten voor directe meerkosten Jeugdwet en Wmo 2015 als gevolg van de coronacrisis in 2020. Daartoe wordt het voorschot van € 144 miljoen, dat in het voorjaar aan gemeenten is verstrekt, bij de decembercirculaire opgehoogd tot € 170 miljoen. Dit is besloten op basis van het onderzoek naar de meerkosten als gevolg van corona in het sociaal domein, dat in september is afgerond.³⁶
- Zoals tijdens het WGO Jeugd aan de Tweede Kamer is gemeld worden de meerkosten voor het sociaal domein ook in 2021 gecompenseerd.
- Maatwerkafspraken tussen gemeenten en aanbieders: continuïteit van zorg staat in het jeugddomein voorop. Eind maart 2020 is dan ook de dringende oproep aan gemeenten gedaan om een continuïteitsbijdrage aan jeugdhulpaanbieders te bieden op het niveau van voor de coronacrisis. Deze generieke oproep is stopgezet per 1 juli 2020. Zorg kon vanaf dat moment vrijwel volledig weer doorgang vinden, al dan niet op aangepaste wijze. In het geval van continuïteitsproblemen bij jeugdzorginstellingen is er ruimte voor maatwerkoplossingen tussen jeugdzorginstellingen en gemeenten, waarbij reeds gemaakte afspraken tussen gemeenten en jeugdzorginstellingen worden gerespecteerd en zorgaanbieders waar nodig worden gestimuleerd de zorgverlening al dan niet in aangepaste vorm naar het reguliere niveau terug te brengen.

Onderzoek structureel benodigd budget

Gemeenten kampen met financiële druk. Om deze te verlichten heeft het kabinet bij voorjaarsnota 2019 extra middelen uitgetrokken voor de uitvoering van de Jeugdwet: € 420 miljoen in 2019, € 300 miljoen in 2020 en € 300 miljoen in 2021. Daarnaast zijn er met de VNG aanvullende bestuurlijke afspraken gemaakt en is afgesproken om in 2020 een onderzoek te doen naar of, en zo ja in welke mate, er extra structurele middelen nodig zijn voor gemeenten bij een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet. De resultaten van dit onderzoek worden eind van dit jaar verwacht. De uitkomsten van dit onderzoek dienen als inbreng voor de komende kabinetsformatie. De uitkomsten van het onderzoek worden bestuurlijk gewogen in het licht van de door betrokken partijen verrichte inspanningen en afgesproken bestuurlijke maatregelen. Bij de Miljoenennota 2021 is besloten om de tijdelijke extra middelen voor Jeugdzorg ad € 300 miljoen op jaarbasis te verlengen tot en met 2022.

Coördinatiekosten

De Minister van VWS heeft de Tweede Kamer toegezegd om de uitkomsten van onderzoeken van KPMG³⁷ en Berenschot³⁸ over overhead-

³⁶ <https://vng.nl/sites/default/files/2020-10/definitief-rapport-meerkosten-corona-sociaal-domein.pdf>.

³⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/01/10/inzicht-in-besteding-jeugdhulpmiddelen>.

kosten c.q. coördinatiekosten naast elkaar te leggen om te zien hoe de bijna 30% coördinatiekosten die in deze onderzoeken wordt genoemd tot stand zijn gekomen.

In het onderzoek van Berenschot wordt een inschatting gemaakt van het aandeel van coördinatiekosten in het landelijk jeugdzorgbudget.³⁹ Deze coördinatiekosten bestaan uit verschillende componenten zoals de kosten voor VWS, inspectie en raden, landelijke programma's, personele overhead en ICT kosten van aanbieders en gemeenten. Naar schatting wordt 29% van het landelijk jeugdhulpbudget aan coördinatiekosten besteed, waarvan 4,3% bij gemeenten, 21,3% bij zorgaanbieders en de overige 3,4% bij de eerder genoemde componenten, zoals VWS en landelijke programma's. In het onderzoek van KPMG heeft men het over uitvoeringskosten of overhead en werkt men met andere definities; zo worden kosten vanuit het Rijk niet meegenomen. Uit het onderzoek van KPMG blijkt dat 4% van het jeugdhulpbudget wordt besteed aan uitvoeringskosten bij gemeenten en 25% van het budget aan uitvoeringskosten bij zorgaanbieders (loonkosten van personeel dat geen zorg levert, huisvesting, ICT, etc.). De uitkomsten van beide onderzoeken zijn wegens verschillende definities moeilijk te vergelijken, maar schetsen het beeld dat er bijna 30% van het jeugdhulpbudget besteed wordt aan niet-primaire processen, die (deels) benodigd zijn om de primaire processen te faciliteren. Momenteel is er geen zicht op de hoogte van specifieke onderdelen in deze uitgaven, zoals ICT en huisvesting.

Overheadkosten of coördinatiekosten roepen het beeld op dat deze ten koste gaan van de zorgverlening. Een groot deel van de overheadkosten zijn echter benodigd en staan in dienst van de zorgverlening. Dat deel van de overheadkosten dat geen directe of indirecte toegevoegde waarde heeft voor de zorg moeten we zoveel mogelijk verminderen. Hiertoe hebben we onder andere het programma Aanpak Regeldruk voor opgericht en is speciaal adviseur Rita Verdonk aangesteld. In dit kader zijn vele schrapsessies, twee landelijke schrapdagen en een landelijke schrapweek georganiseerd. Tevens is door betrokken partijen het convenant «stoppen met tijdschrijven»⁴⁰ ondertekend. Gemeenten, Jeugdzorg Nederland, VWS en de vakbonden hebben afgesproken dat in nieuwe contracten en de CAO jeugdzorg (2021) geen verplichting tot vermijdbaar tijdschrijven meer wordt opgenomen. Een aantal gemeenten en aanbieders stopt nog dit jaar met tijdschrijven.

Rapport Jeugdzorg Nederland «De financiële positie van jeugdzorgorganisaties»

Tijdens de procedurevergadering van 14 oktober jl. heeft de Tweede Kamer ons verzocht te reageren op het rapport «De financiële positie van Jeugdzorgorganisaties» dat Jeugdzorg Nederland begin oktober publiceerde.⁴¹ Het rapport van Jeugdzorg Nederland maakt enerzijds zichtbaar dat grote aanbieders van jeugdzorg, door Jeugdzorg Nederland aangemerkt als «systeempartijen», gemiddeld nauwelijks winst realiseren. Anderzijds laat het rapport zien dat kleine(re) aanbieders gemiddeld genomen grote winsten weten te realiseren. Het beeld dat uit het rapport naar voren komt is dat de winstgevendheid van een aanbieder gemiddeld genomen afneemt naarmate de omzet toeneemt.

³⁸ <https://www.berenschot.nl/actueel/2019/september/ruim-25-totale-gemeentelijke/>.

³⁹ Inschatting is gemaakt op basis van Rijksbegroting 2019 VWS, Septemercirculaire Gemeentefonds 2018, Benchmark Sociaal Domein Berenschot 2019, Benchmark Jeugd domein Berenschot 2018 (J&O), CBS; bewerking.

⁴⁰ <https://voordejeugd.nl/nieuws/voortgang-convenant-tijdschrijven-de-jeugdzorg/>.

⁴¹ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2020/10/Financiële-analyse-jeugdzorgorganisaties-JN-oktober-2020.pdf>.

Het rapport gaat slechts beperkt in op de oorzaken van de lage respectievelijk hoge winsten. Ten aanzien van de «systeempartijen» geeft het rapport aan dat dit aanbieders zijn die ook de meer complexe zorg aanbieden, en daarnaast hun expertise en praktijkkennis inbrengen in bijvoorbeeld de regionale expertteams. Ook spelen zij, meer dan kleinere aanbieders, een rol in het opleiden van personeel. Zij hebben toegezegd een bredere functie in het jeugdzorgstelsel.

Mede in het licht van de tekorten van gemeenten roept het rapport van Jeugdzorg Nederland belangrijke vragen op over de wijze waarop gemeenten de zorg inkopen en waar zij hun tarieven op baseren. Gemeenten kunnen als inkoopende partij in hun contractering en zelfs in verordeningen randvoorwaarden opnemen om winsten te beperken of om op z'n minst zicht te hebben op het feit dat er winsten worden gemaakt. Daar kunnen ze afspraken over maken in hun contracten. Ze kunnen bijvoorbeeld ook het betalen van marktconforme prijzen voor vastgoed, verdiensten en producten vastleggen in contracten. In de beantwoording van de schriftelijke vragen naar aanleiding van o.a. het artikel «Topverdiensten voor zorgbedrijven, miljoenen niet naar zorg» in het Brabants Dagblad (17 oktober 2020) wordt dit nog nader toegelicht.⁴²

Het lid Peters heeft in het mondelinge vragenuur van 6 oktober 2020 gevraagd of er niet eigenlijk meer sprake is van een verschil tussen lichte en zware zorg i.p.v. tussen grote en kleine aanbieders. Ook hebben de leden Kuiken en Peter per motie⁴³ aandacht gevraagd voor hoge winsten bij jeugdhulpaanbieders.

De vraag van het lid Peters is niet zo precies op basis van het onderzoek te beantwoorden. Gemeenten dienen reële tarieven te betalen. Reëel betekent in eerste instantie dat de tarieven kostendekkend moeten zijn (uitgaande van een goede bedrijfsvoering van een aanbieder). Vanuit maatschappelijk oogpunt betekent reëel ook dat de tarieven geen ruimte bieden tot het maken van exorbitante winsten.

Tarieven dienen daarbij dus aan te sluiten bij de kostenopbouw van aanbieders. Deze wordt deels bepaald door de grootte van een aanbieder, maar voornamelijk door de soort en zwaarte van de zorg die de aanbieder biedt.

Wij werken aan een wetsvoorstel «*maatschappelijk verantwoord inkopen Jeugdwet en Wmo 2015*». Op basis van dat wetsvoorstel zal er een AMvB «reële prijzen Jeugdwet» worden opgesteld. De Amvb reële prijs, welke we aan het voorbereiden zijn, moet gemeenten helpen om tot een reëel tarief te komen. De grondslag voor deze AMvB is onderdeel van voornoemd wetsvoorstel. De internetconsultatie voor dit wetsvoorstel is inmiddels gesloten en de reacties op de internetconsultatie zijn verwerkt. Het wetsvoorstel zal zo spoedig mogelijk voor advies aan de Raad van State worden voorgelegd.

Winstuitkering door zorgaanbieders

SEO Economisch Onderzoek heeft samen met BDO in opdracht van het Ministerie van VWS onderzoek gedaan naar de randvoorwaarden die gesteld kunnen worden aan winstuitkering door zorgaanbieders. Eveneens is onderzocht of het mogelijk is een maatschappelijk maximaal aanvaardbare norm voor winstuitkering te introduceren, om excessen tegen te gaan dan wel te voorkomen.

⁴² Kamervragen: 2020Z19254.

⁴³ Kamerstukken II 2019–2020 35 300, nr. 100.

Recent is het onderzoek «normering winstuitkering zorg» opgeleverd. De Tweede Kamer is hierover geïnformeerd op 4 november jl.⁴⁴.

In de Wibz zal, zoals aan de Tweede Kamer gemeld, de mogelijkheid worden geïntroduceerd om voorwaarden te stellen aan winstuitkering door hoofd- en onderaannemers in de extramurale zorg, en onderaannemers in de intramurale zorg bekostigd uit de Zvw, Wlz en/of Jeugdwet. De aard van de voorwaarden en het tijdstip van inwerkingtreding kunnen variëren per categorie van zorgaanbieders en worden gekoppeld aan het zich voordoen van bepaalde risico's en excessen in een sector en de noodzaak die tegen te gaan. Daarnaast zal onderzocht worden of het wenselijk, (juridisch) mogelijk en handhaafbaar is een norm te ontwikkelen voor maatschappelijk maximaal aanvaardbare winstuitkering.

Vennootschapsbelasting

De Minister van VWS heeft het lid Raemakers toegezegd om nader in te gaan op de vennootschapsbelastingplicht van jeugdzorginstellingen. Tot aan de invoering van het nieuwe jeugdstelsel per 1-1-2015 waren de instellingen in de provinciale jeugdzorg in de regel gesubsidieerde instellingen, kort gezegd omdat er een subsidieplicht gold voor provincies. Onder voorwaarden zijn gesubsidieerde instellingen niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting, hetgeen veelal ook voor jeugdzorginstellingen gold.

Onder het nieuwe stelsel is dat anders en daardoor worden jeugdzorginstellingen vanaf 2015 voor de vennootschapsbelasting op dezelfde manier behandeld als ziekenhuizen, verpleeghuizen en GGZ-instellingen. Al deze instellingen kunnen de zorgvrijstelling vennootschapsbelasting toepassen, als zij aan de voorwaarden voldoen. Die voorwaarden zijn voor alle zorginstellingen gelijk. Belangrijkste voorwaarde voor toepassing van de vrijstelling is dat de activiteiten van de betreffende instelling voor ten minste 90% uit zorg bestaan. De vraag wat – voor de vennootschapsbelasting – wel moet worden verstaan onder zorg en wat niet, is vaak voor de praktijk lastig. De Staatssecretaris van Financiën heeft daarom ter verduidelijking een beleidsbesluit uitgebracht waarin dit is uitgewerkt. In de meest recente versie van dat besluit is ook specifiek aangegeven welke activiteiten uit het jeugdzorgdomein wel en welke niet passen binnen de fiscale interpretatie van het zorgbegrip. Het is mogelijk dat bij toepassing van die regels uit de optelsom van activiteiten blijkt dat een jeugdzorginstellingen niet onder de zorgvrijstelling van de vennootschapsbelasting valt. In dat geval wordt belasting geheven over de fiscale winst van de instelling. In verliesjaren is geen belasting verschuldigd.

Overigens vielen jeugdzorgverleners die als zelfstandige of bijvoorbeeld via een besloten vennootschap werken, altijd al onder een belastingheffing over hun resultaat, hetzij via de vennootschapsbelasting, hetzij via de inkomstenbelasting. Voor deze groep is er dus geen verandering ten opzichte van de situatie vóór 2015.

De Staatssecretaris van Financiën is bij zijn interpretatie van de vrijstelling – zoals hij die heeft verwoord in het hiervoor genoemde Besluit – gebonden aan afspraken op Europees niveau. Een vrijstelling voor zorginstellingen zoals Nederland die kent, zal mogelijk Europees gezien worden als ongeoorloofde staatssteun. De Nederlandse vrijstelling wordt echter gerespecteerd, omdat deze nog dateert van voor de totstandkoming van de EEG. Voorwaarde is wel dat Nederland geen inhoudelijke wijzigingen aanbrengt in de vrijstelling. Het fiscale zorgbegrip beweegt daardoor ook niet automatisch mee met ontwikkelingen in de zorg, maar wordt statisch uitgelegd naar de situatie ten tijde van de totstandkoming

⁴⁴ Kamerstukken II 2019–2020 34 767, nr. 57.

van de vrijstelling (jaren 40 en 50 van de vorige eeuw, toen de zorg nog werd uitgevoerd door overheidsinstanties). Hoewel die statische uitleg niet altijd tot een ideale situatie leidt, is dat wel te verkiezen boven het mogelijke verlies van de vrijstelling als geheel.

Voorbeelden van werkzaamheden van jeugdzorginstellingen die op grond van het eerder genoemde Besluit van de Staatssecretaris van Financiën buiten de reikwijdte van de zorgvrijstelling vennootschapsbelasting vallen, zijn – niet-limitatief –: niet-medische begeleiding van kinderen in het (speciaal) onderwijs, onderzoek en opleiding (workshops, cursussen) op het gebied van jeugdhulp en werkzaamheden die zien op opvoedingsproblemen in alle situaties waarin de jeugdige zelf geen medische beperking heeft. Dit geldt ook voor de uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering die op grond van de Jeugdwet worden verricht.

Jeugdzorginstellingen die voor meer dan 10% dergelijke (of andere niet kwalificerende) activiteiten verrichten, vallen niet onder de zorgvrijstelling vennootschapsbelasting. Daarmee lijken jeugdzorginstellingen – relatief vaker dan andere typen zorginstellingen – geen gebruik te kunnen maken van de zorgvrijstelling. In gesprek met Jeugdzorg Nederland is daarom vorig jaar afgesproken dat de financiële consequenties voor de jeugdzorginstellingen door deze verandering in kaart zullen worden gebracht. Wij hebben begrepen dat Jeugdzorg Nederland de inventarisatie van de gevolgen nog niet heeft afgerond. Zodra dit het geval is zullen wij hier verder met hen over spreken.

9. Uitvoering van moties en toezeggingen

– Motie Raemakers/Wörsdörfer over adviesaanvraag ROB inzake regionalisering

Aan de motie Raemakers/Wörsdörfer⁴⁵ wordt invulling gegeven met twee adviesaanvragen aan de ROB door de Minister van BZK, welke naar verwachting in het eerste kwartaal van 2021 een advies zullen opleveren. Een aanvraag uit augustus 2019 met betrekking tot de regionalisering en de rol van het Rijk hierbij en een aanvraag uit augustus 2020 over de organisatie van regionale opgaven.

– Motie Westerveld over wijziging van de Jeugdwet in verband met de verduidelijking van het woonplaatsbeginsel (Wet wijziging woonplaatsbeginsel)⁴⁶

Het lid Westerveld verzoekt per motie om afspraken te maken met de VNG en gemeenten die ervoor zorgen dat gemeenten na de overgangstermijn van een jaar de door een andere gemeente toegekende jeugdhulp die nog niet is afgerond voortzetten, tenzij er zorginhoudelijke redenen zijn om die jeugdhulp te wijzigen of te stoppen. Er wordt samen met de VNG en gemeenten een convenant opgesteld waarin gemeenten zich committeren om indien de door de vorige gemeente toegekende jeugdhulp na een jaar nog niet is afgerond en er geen zorginhoudelijke reden is om de jeugdhulp te wijzigen of te stoppen, dezelfde zorg voort te zetten voor zolang noodzakelijk. Gemeenten kunnen dit jaar, onder de voorwaarde dat dezelfde hulp wordt voortgezet, wel nieuwe afspraken maken met zorgaanbieders.

⁴⁵ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 736.

⁴⁶ Kamerstukken II 2019–2020 35 219, nr. 11.

– *Motie Peters over wijziging van de Jeugdwet in verband met de verduidelijking van het woonplaatsbeginsel (Wet wijziging woonplaatsbeginsel)*⁴⁷

Het lid Peter vraagt per motie om samen met de VNG te onderzoeken of het mogelijk is om de onderzoeks-, betaal- en informatieplicht van gemeenten zodanig vorm te geven dat het in alle gevallen uiteindelijk aan de gemeenten is om onderling uit te zoeken welke gemeente de factuur moet betalen. In de Wet wijziging woonplaatsbeginsel is onder meer een betaal-, onderzoeks- en informatieplicht ten aanzien van jeugdhulp, jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering opgenomen (Artikel 8.2.1 van de Jeugdwet). Daarmee wordt bewerkstelligd dat het aan gemeenten is om uit te zoeken welke gemeente een factuur moet betalen.

Er wordt een ministeriële regeling opgesteld met nadere regels over de betaal-, onderzoeks- en informatieplicht. In deze regeling zal worden vastgelegd dat gemeenten in reactie op een informatieverzoek van een jeugdhulpaanbieder over de jeugdhulp aan een jeugdige binnen een termijn van uiterlijk 2 weken moeten uitzoeken welke gemeente verantwoordelijk is voor die jeugdhulp.

– *Motie Westerveld/Kwint over zorgbeschikking voor regulier onderwijs aan gehandicapt kind*⁴⁸

Ter uitvoering van deze motie heeft het Ministerie van VWS opdracht gegeven aan KPMG om te komen tot een ondersteunend instrument voor gemeenten en cliënten als extra hulp voor de integrale afweging voor toegang (zie par. 3 van deze brief). Het doel hiervan is om passende zorg en ondersteuning te vinden voor kinderen en jongeren met een levenslange en levensbrede beperking. Hierbij zal onder andere expliciete aandacht zijn voor kinderen met levenslange ondersteuningsvragen en de verbinding met onderwijs.

– *Motie Westerveld over het in kaart brengen van dwangmaatregelen en onderzoek naar de gevolgen*⁴⁹

Ieder half jaar verstrekken GGZ-aanbieders op basis van de Wvvgg een analyse over de verplichte zorg die zij in die periode hebben verleend. Sinds 2019 registreren instellingen voor gesloten jeugdhulp op vrijwillige basis alle gedwongen afzonderingen in het kader van het project «*Ik laat je niet alleen*». Wij overwegen om in het wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstanties een vergelijkbare verplichting als in de Wvvgg op te nemen voor de instellingen voor gesloten jeugdhulp.

In de loop van de jaren zijn er diverse onderzoeken gedaan naar de gevolgen van dwangmaatregelen.⁵⁰ Ook heeft de Tweede Kamer vorig jaar een analyse van twee proefschriften over de gesloten jeugdhulp ontvangen.⁵¹ Er is daarom geen nieuw onderzoek uitgevoerd naar de effecten van dwangmaatregelen. Uit bestaand onderzoek naar de effecten blijkt dat gedwongen behandeling onder bepaalde voorwaarden kan werken, maar dat het toepassen van meer drang en dwang leidt tot een slechter leefklimaat, meer incidenten, slechtere behandeluitkomsten en hogere recidive. Daarom zijn er verschillende initiatieven ingezet om het

⁴⁷ Kamerstukken II 2019–2020 25 219, nr. 10.

⁴⁸ Kamerstukken II 2019–2020 31 497, nr. 357.

⁴⁹ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 744.

⁵⁰ Hachtel e.a., 2019 Hachtel H., Vogel T., & Huber, C.G. (2019) Mandated Treatment and Its Impact on Therapeutic Process and Outcome Factors. Hachtel H., Vogel T., & Huber, C.G. (2019) Mandated Treatment and Its Impact on Therapeutic Process and Outcome Factors.; Chieze e.a., 2019; De Valk e.a., 2015; 2018; Van der Helm e.a., 2018; Lipsey, 2009; Parhar e.a., 2008; Schubert e.a., 2012; Ros e.a., 2013; Schaftenaar, 2018, via <https://www.kenniscentrum-kjp.nl/professionals/dossiers/dwang-drang/>.

⁵¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/03/25/twee-proefschriften-over-gesloten-jeugdhulp>.

gebruik van dwangmaatregelen te verminderen, zoals het bovengenoemde project «Ik laat je niet alleen». Uit de laatste rapportage bleek dat het aantal gedwongen afzonderingen afneemt.⁵² Naast de onderzoeken die er al zijn, willen wij voor eetstoornissen aanvullend onderzoek laten doen naar de frequentie van dwangvoeding én reden hiervan in de afgelopen twee jaar.

– *Motie Peters over contact met de VNG over jeugd- en jongerenwerk*⁵³
Ter invulling van deze motie heeft het Ministerie van VWS contact opgenomen met de VNG en de betrokken brancheorganisaties om gezamenlijk in kaart te brengen waar financiële problemen (wegens de coronamaatregelen) bij jeugd- en jongerenwerk zich voordoen. Op basis van deze inventarisatie heeft het kabinet besloten om dit mee te nemen bij het tweede steunpakket voor gemeenten, provincies en waterschappen waarbij € 777 mln. extra beschikbaar werd gesteld, waarvan € 7,3 mln. voor lokale vrijwilligersorganisaties, waaronder scoutingverenigingen.

– *Motie Westerveld/Wörsdörfer over een plan van aanpak uithuisplaatsingen*⁵⁴

Het streven is het aantal uithuisplaatsingen te verminderen en meer gezinsgerichte hulp in te zetten. Dat gebeurt binnen het programma Zorg voor de Jeugd. De cijfers laten het ook zien: het aantal uithuisplaatsingen daalt. Het aandeel kinderen dat naast een ondertoezichtstelling ook jeugdhulp met verblijf ontvangt, neemt in de laatste jaren af; van 40 procent in 2016 naar 34 procent in 2019. We zijn dus op de goede weg, maar het kan natuurlijk altijd beter. Daarom geven de BGZJ prioriteit aan thema's als het versterken van het voorveld en gezinsgericht werken.

– *Motie Wörsdörfer c.s. over het bij ministeriële regeling stellen van regels ter beperking van de uitvoeringskosten*⁵⁵

Wij hebben het voornemen om het aantal productcodes in een aantal sectoren te beperken en deze op te nemen in een ministeriële regeling. Op deze wijze komen wij tegemoet aan de motie. Ook de beantwoording van Kamervragen van de leden Wörsdörfer en Westerveld⁵⁶ gaat hier op in.

– *Motie Raemakers/Hijink over jaarlijks toetsen dataveiligheid*⁵⁷

Ter uitvoering van deze motie zullen wij begin 2021 wederom penetratietesten laten verrichten naar de dataveiligheid bij jeugdhulpinstellingen. Ook in beantwoording op Kamervragen van de leden Raemakers/Hijink/Wörsdörfer gaan wij hier nader op in.

– *Toezegging informele mentoren*

De Minister van VWS heeft toegezegd de Tweede Kamer in het najaar te informeren over de stand van zaken m.b.t. de inzet en samenwerking met steunfiguren/informele mentoren en daarbij de vraag te beantwoorden of wettelijke verankering van informele mentoren hierbij kan helpen. De BGZJ hebben in juli jl. een uitvraag gedaan onder hun leden om een beeld te krijgen van de stand van zaken en de mogelijke drempels bij het realiseren van de doelstelling. De resultaten hiervan heeft de BGZJ beschreven in een brief.⁵⁸

⁵² <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2020/06/Eindrapport-etappe-2-ik-laat-je-niet-alleen.pdf>.

⁵³ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 738.

⁵⁴ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 732.

⁵⁵ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 743.

⁵⁶ 2020Z19382.

⁵⁷ Kamerstukken II 2019–2020 31 839, nr. 737.

⁵⁸ <https://www.brancheszorgvoorjeugd.nl/berichten/nieuws/bgjz-professionals-in-the-lead-bij-samenwerking-met-steunfiguren/>.

Zorgaanbieders onderschrijven het belang van samenwerking met een steunfiguur en een deel past dit ook toe. Ze zien echter ook belemmeringen. Zo is het vinden van een steunfiguur niet altijd makkelijk, is de rolverdeling tussen informele mentor en hulpverlener soms onduidelijk, kunnen privacy-aspecten belemmerend werken en vergt het leren samenwerken met steunfiguren tijd, training en maatwerk, waar niet altijd middelen voor beschikbaar zijn.

Richting eind volgend jaar willen we concrete stappen zetten om het samenwerken met informele steunfiguren voor zoveel mogelijk (kwetsbare) uithuisgeplaatste kinderen te realiseren. Dit najaar organiseert BGZJ daarom samen met de beroepsverenigingen en betrokken partijen (waaronder de stichting Het Vergeten Kind, jongeren, ervaren steunfiguren en ouders) een expertmeeting waar wordt verkend wat nodig is om het inzetten van steunfiguren tot een succes te maken. Verder gaan de beroepsverenigingen aan de slag met een plan van aanpak voor bij- en nascholingsaanbod voor het inzetten en samenwerken met informele steunfiguren. Daarnaast zal in overleg met de VNG gekeken worden hoe hier in de contractering verder op kan worden ingezet. Ook gaan we door met het leren van ervaringen en het delen van goede voorbeelden via onder meer de site en nieuwsbrieven van zorg voor de jeugd⁵⁹, de BGZJ, VNG en beroepsorganisaties.

De Jeugdwet biedt voldoende ruimte om een informele mentor in te zetten.⁶⁰ Verder is het samenwerken met een steunfiguur of het informele netwerk rondom jongeren en het gezin opgenomen in de richtlijnen voor jeugdhulp, waaronder de richtlijn «samen beslissen». We kiezen daarom vooralsnog niet voor wettelijke verankering.

– Toezegging nadere uitleg monitoring Jeugd

De Minister van VWS heeft toegezegd de Tweede Kamer nader te informeren over de monitoring van het jeugdbeleid. De monitoring van het jeugdbeleid bestaat uit drie onderdelen:

- 1) Het Jaarrapport Jeugdmonitor (CBS).
- 2) De benchmark jeugdhulpgebruik.
- 3) Nadere onderzoeken.

Het Jaarrapport Jeugdmonitor gaat nader in op maatschappelijke en sociaaleconomische factoren die van invloed zijn op jeugdigen en opvoed- en opgroei problemen. Zo geeft het rapport meer inzicht in ontwikkelingen rondom school, criminaliteit, welzijn, etc. De benchmark jeugdhulp is een instrument dat inzicht geeft in verschillen tussen gemeenten in jeugdhulpgebruik. Voor de benchmark wordt bij aanbieders het jeugdhulpgebruik in acht categorieën jeugdhulp uitgevraagd. De data worden op het niveau van gemeenten gepubliceerd en geven zicht op trends en ontwikkelingen en kunnen door gemeenten worden ingezet om jeugdhulpgebruik onderling te vergelijken en te leren van elkaar. Daarnaast wordt, op basis van de CBS cijfers over het jeugdhulpgebruik, een beperkt aantal nadere onderzoeken uitgezet om specifieke verschillen tussen gemeenten nader te verklaren. Deze nadere onderzoeken worden begeleid door medewerkers van de branches, beroepsverenigingen, gemeenten en departementen. Alle monitorresultaten zijn terug te vinden op de site van de jeugdmonitor: <https://jeugdmonitor.cbs.nl/>. Alle

⁵⁹ Zie: <https://voordejeugd.nl/samen-de-zorg-voor-jeugd-steeds-beter-maken/betere-toegang-jeugdhulp-voor-kinderen-gezinnen-mentoren-inzetten>.

⁶⁰ Op grond van artikel 2.1.c. hebben de gemeenten de verantwoordelijkheid om de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en de personen die tot hun sociale omgeving behoren in te schakelen, te herstellen en te versterken. Het inzetten van informele mentoren is een van de manieren om de eigen kracht van jeugdigen en gezinnen te versterken.

monitorgegevens zijn openbaar en worden gebruikt door partijen zoals ministeries, het NJi, wetenschappers, colleges, raadsleden en burgers.

– *Onderzoek toekomstgericht werken (bijgevoegd)*

In het actieprogramma Zorg voor de Jeugd is afgesproken dat iedere jongere merkbaar beter wordt voorbereid op de overgang naar volwassenheid, door afspraken vast te leggen in een toekomstplan. In dit kader zijn er zes pilots toekomstgericht werken uitgevoerd en wordt momenteel, als opvolging van deze pilots, door het NJi en het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (OZJ) het project «toekomstgericht werken» uitgevoerd. Uit de pilots blijkt dat het vooral belangrijk is dat jongeren worden ondersteund bij de zogenaamde BIG 5 (support, wonen, werk & school, zorg en inkomen). Het opstellen van een plan daartoe blijkt vooral een middel, toekomst gericht werken krijgt in de praktijk ook zonder toekomstplan concreet vorm. Zo wordt in verschillende gemeenten integraal gewerkt om ervoor te zorgen dat jongeren beter worden begeleid in hun weg naar volwassenheid. Om de toekomstgerichte aanpak verder te ondersteunen is Deloitte gevraagd te onderzoeken hoe vaak er vanuit instellingen en gemeenten toekomstgericht en dus vanuit de eerder genoemde BIG 5 wordt gewerkt. Specifiek is daarbij gekeken naar de inzet van informele mentoren. Door extra druk bij organisaties wegens de coronamaatregelen was de respons op de gehouden enquête niet hoog, maar desondanks geeft het rapport aan hoe gemeenten en instellingen bezig zijn met toekomstgericht werken. De resultaten van het onderzoek worden betrokken bij het project Toekomstgericht werken. De Tweede Kamer zal via de reguliere voortgangsrapportages (de Tweede Kamer ontvangt de volgende in juni 2021) worden geïnformeerd over de vorderingen.

– *Effectbeoordeling opname geschilrecht in de Jeugdwet (bijgevoegd)*

Nivel heeft een ex-ante effectbeoordeling gedaan naar opname van geschilrecht in de Jeugdwet en de mogelijkheid van schadevergoeding daarbij, om na te gaan in welke mate de Jeugdwet aan kan sluiten bij de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz). Het onderzoek geeft aan dat er voor- en nadelen zitten aan harmonisatie. Zo kan harmonisatie zorgen voor vereenvoudiging van klachtprocedures voor jeugdhulpaanbieders die daarnaast andere vormen van zorg bieden die onder de Wkkgz vallen. Aan de andere kant kan harmonisatie, en daarmee de invoering van een geschilleninstantie, leiden tot hogere belasting van medewerkers door het invoeren van een extra klachtoptie. Bovendien zullen aanbieders die alleen jeugdhulp bieden hun klachtenprocedure moeten aanpassen. Momenteel loopt ook een evaluatie van de Wet kwaliteit klachten geschillen zorg (Wkkgz). Ook daarin wordt aandacht besteed aan het klacht- en geschilrecht. Wij wachten de resultaten van die evaluatie af (planning is eerste kwartaal 2021), zodat we dit kunnen betrekken in een standpunt op onderzoek naar het geschilrecht in de Jeugdwet en de eventuele aanpassing daarvan vanwege harmonisatie met het geschilrecht in de Wkkgz.

– *Nadere onderzoeken beleidsinformatie Jeugd (bijgevoegd)*

In het kader van de beleidsinformatie jeugd zijn verschillende nadere onderzoeken uitgevoerd, naar 1) langere trajectduur bij wijkteams, 2) langere trajecten bij ambulante hulp op locatie en 3) toename Voorlopige Ondertoezichtstelling (VOTS) maatregelen. De belangrijkste resultaten zijn:

- Een langere trajectduur bij wijkteams hangt samen met preventie. Wijkteams registreren preventieve activiteiten als jeugdhulp en preventief werk vergt vaak lang, maar niet intensief contact.

- Een langere trajectduur bij wijkteams zorgt voor een daling in jeugdhulp met verblijf (-3%) en een stijging van jeugdhulp geleverd door wijkteam (+20%).
- Ambulant werkende professionals nemen een transitie waar, waarbij jongeren met zwaardere problematiek meer ambulant worden geholpen en minder vaak met verblijf. Dit zorgt ervoor dat jongeren langer ambulant worden geholpen.
- Het kan ook dat jongeren langer ambulant worden geholpen als er (te) weinig jeugdhulp met verblijf beschikbaar is.
- Mogelijke verklaringen voor een stijging van het aantal VOTS maatregelen zijn: wachtlijsten bij de Raad voor de Kinderenbescherming, rechtbanken en zorgaanbieders en lang(er) inzetten op intensieve vrijwillige hulp.
- *Overzicht wetgeving (bijgevoegd)*

De Staatssecretaris van VWS heeft toegezegd om de Tweede Kamer nader te informeren over wetsvoorstellen die bij VWS in voorbereiding zijn. Een overzicht van alle relevante wetsvoorstellen⁶¹ is bijgevoegd bij deze brief.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
P. Blokhuis

De Minister voor Rechtsbescherming,
S. Dekker

⁶¹ Ter inzage gelegd bij de Directie Inhoud.